

Univers Pedagogic

 40 (923),
 7 noiembrie 2024

Săptămânalul pedagogilor din toată țara!

pro

REPUBLICA MOLDOVA A OBȚINUT LOCUL I LA CONCURSUL GLOBAL DE INTELIGENȚĂ ARTIFICIALĂ

În premieră, Republica Moldova a obținut locul I la competiția globală „INTEL AI Global Impact Festival 2024” care promovează inovația în inteligența artificială, identificând proiecte cu impact pozitiv în societate. Elevii Nikita Moglan și Daniela Malanca de la Liceul Teoretic „Iulia Hasdeu” din municipiul Chișinău au concurat cu alte 105 echipe din întreaga lume. Participarea elevilor la competiția globală a fost posibilă grație parteneriatului strategic dintre Ministerul Educației și Cercetării și Tekwill.

Cei doi elevi, ghidați de profesoara Viorica Moglan, au creat o platformă de inteligență artificială intitulată „MediScan”, care poate oferi instantaneu diagnostice medicale, beneficiari urmând să fie oamenii din comunități defavorizate. Proiectul oferă utilizatorilor — fie că sunt pacienți din sate izolate, fie furnizori de servicii medicale, informații utile la subiect. Ministrul Educației și Cercetării Dan Perciun a fe-

licitat tinerii și le-a urat succes la studii și cercetare. „Ați demonstrat în fața întregii lumi că Republica Moldova poate străluci în domeniul inovației tehnologice. Datorită parteneriatului strategic dintre Tekwill și Ministerul Educației și Cercetării, tinerii noștri beneficiază de susținere pentru a putea transforma ideile îndrăznețe în succese reale. Aceste rezultate sunt dovada clară că, prin investiții

constante în educație, tehnologie, tinerii pot schimba nu doar viitorul lor, ci și viitorul țării”, a spus Dan Perciun.

De asemenea, la competiție au participat elevii Oleg Rata și Anastasia Batrincea de la Liceul Teoretic „Nicolae Milescu Spătaru” (categoria 13-17 ani), îndrumați de profesorul Albert Lobanov. Echipa nominalizată a câștigat cu proiectul „Road Condition Recognition”.

Ana Chirița, directoarea Proiecte Strategice ATIC, a subliniat impactul programului „Tekwill în Fiecare Școală”. „Parteneriatul nostru cu Ministerul Educației și Cercetării este esențial pentru asigurarea accesului elevilor la cursuri de inteligență artificială, un domeniu crucial pentru viitorul lor. Prin acest program, nu doar că le oferim cunoștințe relevante, dar și instrumentele necesare pentru a deveni lideri în tehnologie și inovație. Această victorie la nivel global este o confirmare a potențialului nostru colectiv și dovedește că elevii noștri pot face față celor mai exigente competiții din lume și pot triumfa”, a spus Ana Chirița.

În acest an, la competiția INTEL AI Global Impact Festival au participat 106 echipe din întreaga lume.

Peste 250 de elevi devin Ambasadori ai Incluziunii

Peste 250 de membri ai Consiliilor Elevilor din capitală au făcut un pas important spre crearea unei comunități școlare mai deschise și empatică, devenind Ambasadori ai Incluziunii, în cadrul unui eveniment public desfășurat în cadrul campaniei „Învățăm împreună”. Evenimentul a avut drept scop stimularea unui dialog deschis despre incluziune, pentru a reduce barierele sociale din școli, care încetinesc procesul de incluziune a copiilor cu dizabilități și cerințe educaționale speciale în instituțiile de învățământ.

Prezentă la eveniment, secretarul de stat în cadrul Ministerului Educației și Cercetării, Valentina Olaru, a subliniat importanța acțiunilor elevilor în construirea unui mediu școlar incluziv. „Elevii unei școli incluzive contribuie activ la transformarea unui mediu incluziv, dincolo de normele oficiale, prin atitudinea și acțiunile lor zilnice. Într-o astfel de școală toți elevii se simt egali și colaborează, fără diferențe, fie că participă la jocuri sau la evenimente școlare”, a

menționat Valentina Olaru. Elevii participanți la eveniment au fost desemnați Ambasadori ai Incluziunii în școala lor și au fost încurajați să planifice și să desfășoare activități de sensibilizare, promovând acceptarea și respectul pentru diversitate, să vină cu inițiative care subliniază importanța includerii tuturor elevilor, indiferent de dizabilitate, etnie sau statut social. La finalul evenimentului, membrii Consiliilor Elevilor au adoptat o rezoluție prin care și-au exprimat angajamentul de a sprijini incluziunea atât în cadrul orelor de curs, cât și în activitățile de zi cu zi din școală.

Campania „Învățăm împreună!” face parte dintr-o inițiativă națională de conștientizare și schimbare a atitudinilor față de incluziunea copiilor cu dizabilități și cerințe educaționale speciale, în contextul implementării Programului de dezvoltare a educației incluzive în Republica Moldova pentru perioada 2023-2027.

Evenimentul a fost organizat de către Ministerul Educației și Cercetării, Centrul Republican de Asistență Psihopedagogică, Serviciul de asistență psihopedagogică Chișinău și UNICEF.

Spații multifuncționale la UPSC, dotate cu sprijinul Băncii Mondiale

Studentii de la Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău beneficiază de condiții mai bune de studii, grație renovării și dotării cu echipamente digitale a mai multor săli educaționale. Modernizarea s-a făcut în cadrul Proiectului „Învățământul Superior din Moldova”, implementat de Ministerul Educației și Cercetării și finanțat de Banca Mondială, universitatea beneficiind de două granturi în valoare totală de peste 3 mil. 320 de mii de euro.

Din resursele alocate universitatea a reușit să modernizeze 15 spații multifuncționale în cadrul Facultății de Științe ale Educației și Facultății de Filologie și Istorie. În total, au fost renovate și dotate cu echipamente necesare 10 clase, 4 centre și un hub, de care se bucură atât studenții, cât și cadrele didactice universitare.

„Ceea ce vedem astăzi la Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” este modul în care ar trebui să arate o universitate în secolul 21. Este ceea ce merită orice student și orice cadru didactic într-o instituție de învățământ astăzi. Mă bucur foarte mult că reușim, încetul cu încetul, să facem în așa fel încât universitățile noastre să ajungă la

acest standard”, a spus ministrul Dan Perciun în cadrul evenimentului de lansare a spațiilor multifuncționale. Ministrul a menționat faptul că proiectul urmează a fi extins în anul viitor cu 30 de mil de euro, care vor fi direcționați pentru cercetare și renovarea spațiilor, în special a căminelor studențești, inclusiv ale UPSC.

Pe lângă îmbunătățirea infrastructurii, Universitatea a realizat în cadrul proiectului și modernizarea programelor de studii pentru creșterea atractivității acestora în corespundere cu cerințele pieței forței de muncă. În total, au fost evaluate și îmbunătățite 45 de programe de studii, au fost lansate 3 programe de licență și 5 programe de masterat,

care au devenit atractive pentru tinerii chiar din primul an de lansare. De asemenea, au fost deschise și 10 programe de studii la distanță.

„Pentru noi ceea ce am realizat în cadrul proiectului Băncii Mondiale este să aibă o sustenabilitate. Ceea ce ne dorim noi este îmbunătățirea calității educației, dezvoltarea unui sistem educațional dinamic, creșterea atractivității profesiei de pedagog și sporirea angajării în

câmpul muncii a absolvenților”, a notat Alexandra Barbăneagră, rectorul Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău.

Reconceptualizarea programelor de studii pentru a le aduce cât mai aproape de cerințele pieței muncii, asigurarea calității, digitalizarea procesului de învățământ, facilitarea tranziției studenților absolvenți pe piața muncii, creșterea gradului de atractivitate a programelor

de studii care formează pedagogi și, evident, consolidarea resurselor și capacităților UPSC sunt obiective propuse în cadrul Proiectului „Învățământul Superior din Moldova”, finanțat de Banca Mondială.

„A fost un efort conjugat din partea echipei Ministerului și a Universității, cu suportul Băncii Mondiale. Scopul proiectului este de a crește atractivitatea și relevanța studiilor universitare în Republica Moldova. Dorim ca de aceste spații să beneficieze cât mai mulți studenți și profesori”, a menționat Ion Gonța, specialist educație, Oficiul de țară al Băncii Mondiale în Republica Moldova.

În total, 7 instituții de învățământ superior și 6 colegii pedagogice din țară beneficiază de modernizări ale infrastructurii instituțiilor și ale programelor de studii conform cerințelor pieței muncii, cu sprijinul Proiectului „Învățământul Superior din Moldova”, în perioada 2020-2025. Valoarea totală a proiectului constituie peste 35 de milioane de euro.

UTM lansează un Centru de Agricultură Inteligentă

Universitatea Tehnică a Moldovei (UTM) a inaugurat un nou Centru de Agricultură Inteligentă, un proiect ambițios dedicat modernizării și sustenabilității agriculturii în Republica Moldova. Echipat cu drone, sisteme inteligente de irigație și laboratoare de ultimă generație, centrul oferă studenților, fermierilor și specialiștilor acces la tehnologii inovatoare, menite să optimizeze productivitatea și eficiența resurselor.

Proiectul este susținut printr-o investiție de 200.000 de dolari din partea Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) și 80.000 de euro oferite de Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare, resurse care permit dotarea complexă a centrului pentru cercetare și instruire practică. Parteneriatul internațional dintre USAID, Guvernul Elveției și UTM reflectă un angajament comun

pentru dezvoltarea unui sector agricol rezilient și adaptat provocărilor actuale.

Prin noul centru, UTM creează oportunități unice de formare pentru viitorii specialiști, care vor avea ocazia să învețe și să aplice cele mai moderne practici tehnologice în agricultură. Programul include acces la instruire practică și activități de cercetare, sprijinind viitoarea generație de ingineri agronomi în găsirea soluțiilor eficiente pentru problemele de mediu și economice.

Laboratoarele de agricultură inteligentă vor fi utile atât studenților universității, cât și fermierilor locali, care vor putea beneficia de workshopuri și prezentări practice. Prin această inițiativă, UTM contribuie la pregătirea unei forțe de muncă bine echipate pentru a face față schimbărilor climatice, gestionării sustenabile a resurselor și dezvoltării unei agriculturi competitive la nivel internațional.

Informare și prevenție pentru „bobocii” UPSC

Studenții de la anul întâi Sai Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău (UPSC) au avut ocazia să participe, recent, la seminarul informativ „Formule moderne de sănătate a tinerilor,” un eveniment menit să le ofere informații esențiale despre sănătate și dezvoltare. Seminarul a fost organizat de punctul medical din cadrul UPSC, care își propune să faciliteze integrarea studenților în sistemul de asistență medicală universitară și să contribuie la formarea unei generații informate și responsabile.

Evenimentul a fost susținut de Maria Vîrlan, medic ginecolog la Spitalul Oncologic din Chișinău, și Veronica Rădvan, medic terapeut în cadrul UPSC. Specialiștii au oferit studenților informații

relevante despre prevenirea unor probleme de sănătate frecvente în rândul tinerilor și despre serviciile de suport dedicate acestora.

Printre temele discutate s-au numărat prevenția afecțiunilor specifice vârstei, metodele de gestionare a stresului, sănătatea min-

tală și importanța adoptării unui stil de viață sănătos. Cei doi formatori au subliniat necesitatea informării din surse medicale sigure, pentru a preveni complicațiile și a reduce riscurile de sănătate pe termen lung.

Organizatorii au punctat că evenimentul face parte dintr-o serie de inițiative ale UPSC, menite să sprijine sănătatea tinerilor prin sesiuni informative și acces la servicii de îngrijire. Astfel, universitatea își demonstrează angajamentul față de bunăstarea și sănătatea generației tinere, asigurându-le acces la informații corecte și suport medical dedicat.

Această inițiativă consolidează eforturile UPSC de a promova sănătatea și educația pentru prevenție în rândul noilor studenți, contribuind la crearea unui mediu universitar sănătos și de suport pentru generațiile viitoare.

Săptămâna Anti-Bullying mobilizează școlile din întreaga țară

Elevii din clasele primare, gimnaziale și liceale vor fi informați despre consecințele și metodele de prevenire a bullying-ului și a violenței în școli. Între 4-8 noiembrie în toate instituțiile de învățământ general din țară se desfășoară Săptămâna Anti-Bullying.

În această perioadă în școli au loc diverse activități de informare și educație pentru explicarea fenomenului, prezentarea consecințelor și metodelor de prevenire. Elevii sunt antrenați în activități diverse, concepute pentru fiecare categorie de vârstă cum ar fi: ateliere de artă dedicate subiectului, vizionări de filme și materiale informative, discuții și alte acțiuni – toate pentru a promova empatia și toleranța în rândul copiilor.

Activitățile desfășurate în Săptămâna Anti-bullying contribuie la o mai bună conștientizare a fenomenului, încurajarea copiilor să solicite ajutorul adulților în gestionarea situațiilor de violență, asigurarea unui mediu școlar mai sigur și mai prietenos pentru elevi.

La 7 noiembrie instituțiile educaționale marchează „Ziua internațională împotriva violenței și bullying-ului în școli”.

Săptămâna Anti-bullying este parte a campaniei „Împreună, fără bullying!” și este organizată de Alianța ONG-urilor Active în domeniul Protecției Sociale a Copilului și Familiei (APSCF) și Ministerul Educației și Cercetării, finanțată de Liechtenstein Development Service.

Centralizator de mijloace financiare pentru școlile mici

Un Centralizator financiar, creat de Executivul Republicii Moldova, își va începe curând activitatea în vederea sprijinirii instituțiilor de învățământ cu un număr mic de elevi. Acesta va fi format din câte un procent din plafonul de cheltuieli ale fiecărei instituții școlare, suma acumulată fiind gestionată la nivel național de Ministerul Educației și Cercetării.

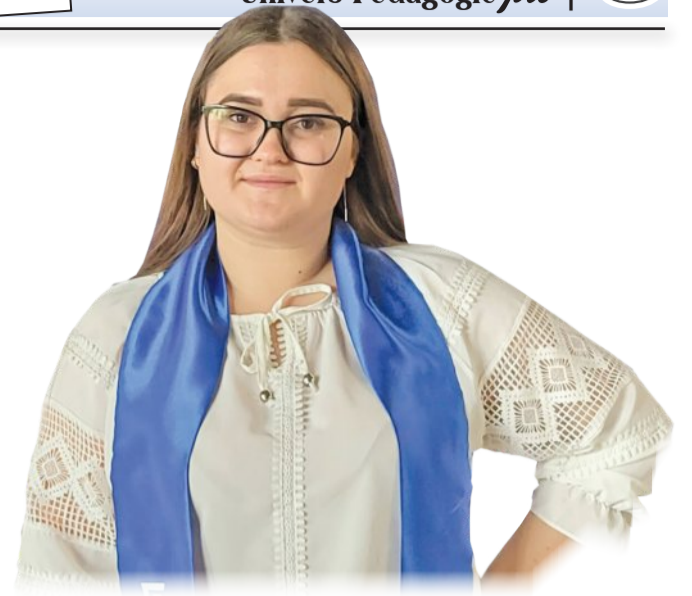
Urmează ca banii să fie alocați școlilor într-un mod țintit pentru anumite necesități, cum ar fi reparația capitală, achiziționarea mijloacelor și serviciilor de transport, asigurarea stagiilor de practică, cu scopul atingerii unor standarde educaționale cât mai înalte.

Astfel, instituțiile de învățământ cu un număr mic de elevi, li-

ceele cu o singură clasă sau cu infrastructură depășită, ce afectează calitatea studiilor, vor fi eficientizate și prin modul de alocare și gestionare a finanțelor, pentru a asigura transparența și corectitudinea repartizării acestora. Prezentă Hotărâre de Guvern va intra în vigoare de la 1 ianuarie anul viitor.

Ana Cărbune: „Fii schimbarea pe care vrei s-o vezi în jurul tău!”

Într-o lume în continuă schimbare, tinerii de astăzi își conturează viitorul prin pasiune și implicare. Ana Cărbune, studentă la specialitatea Istorie și Geografie, este deținătoare a bursei Guvernului pentru anul 2024-2025, ceea ce reflectă perfect această determinare. Aflată la finalul studiilor de licență, Ana reflectează asupra parcursului său academic, a valorilor și principiilor consolidate de profesorii săi, precum și asupra impactului pe care l-a avut în comunitate prin diverse activități extracurriculare. În acest interviu vom descoperi viziunea Anei despre educație, implicare civică și aspirațiile sale profesionale.

– Ana, ce înseamnă pentru tine obținerea bursei Guvernului pentru anul 2024-2025?

– Pentru mine, obținerea bursei Guvernului este o realizare importantă, deoarece reprezintă o recunoaștere a performanțelor academice și a potențialului meu. Implicarea în cadrul mai multor activități a generat sentimente diferite care, până la final, au fost apreciate prin această bursă. Bursa fiind o recunoaștere a meritelor academice, mă motivează să continui realizarea obiectivelor propuse pentru viitor.

– Ce te-a inspirat să alegi specialitatea Istorie și Geografie? Există vreo experiență personală sau un mentor care te-a influențat în această alegere?

– Calea pedagogiei am ales-o încă din clasele mici, dragostea de a predă crescând pe an ce trecea. În copilărie adunam toți copiii din mahală pentru a ne juca împreună, eu fiind „profesoară”, iar ei – „elevi”. Pasiunea pentru istorie și geografie am câpătat-o datorită profesoarei de istorie din gimnaziu, care a plantat semința iubirii față de istorie. Ea mereu a crezut în puterile mele și în faptul că pe viitor voi deveni o profesoară exemplară, bună și cu o cultură emoțională la nivel maxim.

– Cum ai descrie experiența ta la Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”?

– Atunci când cineva mă întreabă: „De ce ai ales Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” ca spațiu pentru dezvoltarea ta profesională?”, eu răspund cu inima înflăcărată, cu dragoste și totodată cu respect. Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” este locul unde poți realiza o carieră de succes, unde profesorii sunt implicați activ în susținerea și îndrumarea studenților. Fiind la finele studiilor de Ciclul I, licență, am realizat că UPSC oferă o atmosferă academică favorabilă învățării și dezvoltării profesionale, dar și personale. De asemenea, împletirea metodelor tradiționale și a celor moderne asigură un nivel înalt de cunoaștere din partea studenților. Sunt mândră că fac parte din comunitatea academică a universității. Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” își va lăsa amprenta în cariera mea profesională, care a asigurat o dezvoltare continuă a abilităților mele.

– Suntem curioși să aflăm mai multe despre rolul tău în Campania „UPSC – oportunități pentru viitorul tău!” și despre impactul pe care l-ai avut asupra elevilor.

– Implicarea mea în cadrul Campaniei „UPSC – oportunități pentru viitorul tău!” s-a bazat pe deplasarea în diferite regiuni ale Republicii Moldova, de la Soroca până la Căușeni, unde am întâlnit oameni excepționali. În aceste deplasări am promovat imaginea universității, prin cele mai moderne căi. Participând la Campania de Admitere, elevii îmi spuneau fraze, precum: „Țineți minte, ați fost la noi, la Ungheeni?”, sau „Am venit la istorie și limba engleză, cum v-am promis în campanie, când ați fost la noi la Soroca.” Auzind asemenea cuvinte, înțeleg că toate plecările noastre nu au fost în zadar. În momentul când eram în fața unei clase de elevi, realizam că sosirea echipei de la UPSC asigură o lumină elevilor, prin determinarea căii profesionale.

– Cum ai ajuns să devii membră a Senatului Universității? Ce experiențe valoroase ai acumulat din această funcție și cum crezi că acestea te-au ajutat în dezvoltarea ta personală?

– Membră a Senatului Universității au ajuns datorită implicării mele în activități extra-curriculare. De asemenea, implicarea în cadrul Admiterea-2024, unde am dat dovadă de perseverență și seriozitate. Studenta Tatiana Kosorotova s-a apropiat de mine și mi-a propus să fiu reprezentantă a studenților de

la facultate în senat. Eu am acceptat și nu regret de această alegere. Participarea în senat îmi oferă ocazia de a contribui activ la luarea deciziilor academice și administrative. Prin activitatea în senat, am devenit o parte a procesului decizional, având șansa să-mi exprim opinia și să contribui la rezolvarea problemelor reale din mediul universitar. La fel, pentru mine este important faptul că am devenit vocea colegilor mei, prezentând interesele acestora în cadrul Senatului. În dezvoltarea mea profesională, am observat o dezvoltare a abilității de comunicare și colaborare, unde se observă o colaborare eficientă. Ascultarea altor păreri poate genera o rezolvare a problemelor în cel mai reușit mod. Implicarea în cadrul Senatului Universității este o experiență practică și formativă, oferind o bază solidă pentru dezvoltarea mea personală și pregătirea pentru viitoarele provocări profesionale.

– Ce te-a determinat să te implicii ca delegat în Comisia Națională de Examenе? Care sunt principalele provocări cu care te-ai confruntat și cum le-ai gestionat?

– Implicarea mea în cadrul Comisiei Naționale de Examenе pentru treapta gimnazială, ca observator, a fost motivată de principiul corectitudinii. Am fost ca observator la 3 examene de clasa a IX-a și în sesiunea suplimentară, unde am asistat. Una dintre provocările cu care m-am confruntat a fost mai mult de natură emoțională. Fiind observator în orașul Bălți, la sesiunea suplimentară era o elevă de naționalitate ucraineană, trebuia să susțină examenul la Limba și literatură română pentru străini. În momentul când am văzut că peste 30 de minute de la începerea examenului eleva întoarce examenul, am înțeles că de mult suferă copiii de pe urma situației din țara vecină. Au rămas și amintiri frumoase, îndeosebi cunoașterea noilor locații din Republica Moldova, care mi-au dat de înțeles cât de minunată este țărișoara noastră.

– Ce te motivează să fii voluntar la evenimente precum Olimpiadele Naționale sau Marea Dictare Națională? Ce învățăminte ai extras din aceste experiențe?

– Să fiu parte a mării echipe de voluntari la evenimente ca Olimpiadele Naționale și Marea Dictare

re Națională mi-a stimulat dorința de a cunoaște oameni noi, dar și experiențe, care nu se vor uita niciodată. Trezirea dis-de-dimineață, implicarea în activități oferă emoții pozitive, la fel, oferă și prieteni noi, cu care ne vedem și acum. Din aceste evenimente am înțeles că munca în echipă poate asigura un rezultat foarte bun, acesta fiind vizibil prin rezultatele de la Marea Dictare Națională. Voluntariatul la Marea Dictare Națională a contribuit la promovarea limbii române și a valorilor culturale. Să fiu parte dintr-o inițiativă ce reunește oameni pentru a celebra limba română este un gest de respect și dedicare față de identitatea culturală națională. Voluntariatul într-un proiect educațional oferă un sentiment de satisfacție și împlinire, știind că am contribuit la o cauză importantă, care susține dezvoltarea societății.

– Tema tezei tale de licență este „Lovitura de stat și instaurarea regimului autoritar al lui Carol II”. Ce aspecte interesante sau surprinzătoare ai descoperit în cercetările tale și cum crezi că aceste descoperiri contribuie la înțelegerea contextului istoric?

– Am ales această temă pentru teza mea de licență din motiv că această perioadă a lui Carol al II-lea este una importantă pentru teritoriul țării noastre, ea fiind desprinsă de la România Mare. Studiind mai multe surse despre Carol al II-lea, am observat implicarea femeilor în viața unui bărbat. Astfel, femeia este o ființă importantă, ce poate schimba cursul unor situații întortocheate, ducând la o cale corectă. De asemenea, cercetarea sistematică a acestui subiect dezvoltă gândirea critică, analiza corectă a surselor. Realizarea unei teze de licență dezvoltă competențe digitale, lingvistice, gramaticale, dar și de analiză, care vor fi benefice în cariera profesională.

– Cum reușești să-ți împarți timpul între studii, activități extracurriculare și responsabilitățile de la cămin? Ai sfaturi pentru colegii tăi?

– Pentru a reuși în toate aceste activități, o combinație armonioasă între ele este cea mai bună alegere. Astfel, am reușit să dezvolt gestionarea timpului, ceea ce este foarte important. Pentru a îmbina armonios toate aceste trei sfere, încerc să aleg din activitățile extracurriculare,

care sunt prioritare pentru mine. În cămin sunt ajutat de către colegii mei, astfel lucrul în echipă este o soluție bună, pentru a ajunge la un nivel înalt. Stabilirea unui program în cămin, de asemenea, asigură o bună gestionare, care îmi oferă timp pentru alte activități. Sfaturi pentru colegii mei ar fi ca să folosească toate oportunitățile oferite de universitate și nu numai de ea. Implicarea activă într-o multitudine de activități oferă emoții și sentimente deosebite, însă nu trebuie de uitat și de orele de relaxare personală.

– Cum crezi că tinerii pot fi mai activ implicați în comunitatea lor? Ce mesaj ai avea pentru colegii tăi în acest sens?

– Tinerii pot fi mai activ implicați în comunitate prin motivarea personală, care asigură o experiență de neuitat. În primul rând, fiecare dintre noi trebuie să pășească peste zona de confort. Depășirea zonei de confort asigură cunoașterea oamenilor noi, experiențe unice. Implicarea în activități de voluntariat este o modalitate accesibilă de a contribui la comunitate. Voluntariatul duce la dezvoltarea empatiei, spiritului de echipă și responsabilității. Participarea activă în luarea deciziilor oferă oportunitatea de a-ți exprima ideile și contribuie semnificativ la influențarea comunității. Un mesaj motivațional pentru colegii mei ar fi: „Fii schimbarea pe care vrei s-o vezi în jurul tău! Implicându-te activ în comunitate, nu doar că îi ajuți pe cei din jur, dar îți dezvolt și abilități valoroase, îți faci prieteni noi și devii o persoană care face diferența. Fiecare acțiune contează și fiecare idee poate aduce o schimbare. Alege să te implici și vei descoperi cât de mult poți contribui la binele comun și cât de puternică poate fi vocea ta. Viitorul începe cu tine!”

– Care sunt planurile tale de viitor după terminarea studiilor? Ce carieră visezi să urmezi?

– După finalizarea ciclului I de licență voi urma ciclul II de masterat. Cred și știu că alegerea profesiei de pedagog este una dintre cele mai bune alegeri. Inițial aș vrea să activez ca profesoară de istorie și geografie în școală, iar apoi, odată cu acumularea experienței, să încerc o încadrare în sistemul de predare universitar. Dezvoltarea unei cariere de vis reprezintă pentru mine un obiectiv prioritar în viață. Profesorii Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” au contribuit și continuă să contribuie la formarea principiilor, aspirațiilor și valorilor mele profesionale.

Prin realizările sale academice, implicarea în activități extracurriculare și viziunea sa asupra viitorului, Ana ne arată că fiecare dintre noi are puterea de a influența pozitiv societatea. Aspirând să devină profesoară, ea nu doar că își urmează visul, ci și contribuie la formarea noilor generații.

A intervievat

Silvia ȚURCAN

Bucuria unui destin împlinit

Viața mai tare chiar decât foamea

Provine dintr-o familie mare cu șase copii. Trei fete și trei băieți: Pelagheia, Dumitru, Marunea, Liza, Anton și Andrei. Părinții, Constantin și Tatiana, le-au alțit copiilor dragostea de muncă, respectul față de oameni, în speță față de cei în vârstă. Ei munceau din greu ca să-și crească și să-și educe odraslele. Vremuri cumplite erau. Războiul, foamea organizată, colectivizarea forțată au pus poporul la mari încercări.

„Aveam cinci anișori, când a dat peste noi această mare năpastă – foamea. Seceta din anul 1946, când practic nu a plouat deloc, a ars pământul. Situația a devenit total catastrofală, întrucât organele sovietice au sechestrat în prealabil toată pâinea de la oameni. Acolii lor din sate, cozile de topor, însoțiți de militari, umblau din casă în casă, luându-le gospodarilor ultimele rezerve de grâne. Eu eram umflat de foame, vedeam totul ca prin sită. Turtele de lobodă și chipărușii de cătină constituiau parțial salvarea noastră. Oamenii leșinau, afectați puternic de distrofie. Sleiți total de puteri, lumea murea pe un cap. Cine avea câte o vacă, depășea ceva mai ușor calvarul. A fost, de fapt, o foamete organizată de sovietici ca să vâre țărani în colhozuri. Foametea a fost și o lecție pentru toți cei trecuți prin ea. În ceea ce mă privește, ea m-a făcut de mic să prețuiesc munca și cea sfântă bucată de pâine”, își deapănă firul tristelor amintiri Dumitru.

A venit la șapte anișori școala. Cea de patru clase pe atunci în Țântăreni. Eram cu tata la harbuzăria din cot, când Ivan Grigorievici Popovici, primul meu învățator, a venit la lotul nostru și ne-a adus seturi de manuale

Aparent, este un om simplu de la sat. Unul ca atâția alții din numeroasele noastre localități rurale, întinse pe șesuri, ori cocoțate pe muchii de deal sau, dimpotrivă, ascunse în văi ale străbunului plai moldav. Deși a atins în plină vară o vârstă solidă, 83 de ani, aspectul său exterior pune la îndoială data și anul indicate în adeverința de naștere: 28 iulie 1941.

Este bine clădit, energic, mereu prins în neconținutele munci ale câmpului, dar și ale celor de pe lângă casă. Îi zice Dumitru Popa și este temeinic legat de vatra natală. Nu și-a părăsit Țântărenii din valea Răutului, decât episodic - pentru a-și satisface serviciul militar. Nu s-a aventurat în lumea largă în căutarea unei vieți mai bune. A rămas acasă, unde s-a născut, unde a crescut și învățat la școală, unde și-a petrecut tinerețile și unde și-a înființat o familie. Prin multă trudă și efort și-a ridicat o gospodărie frumoasă, inundată de verdeață, pomi și butuci de viță-de-vie. Pe scurt, și-a creat o oază protectoare contra razelor dogoritoare ale soarelui și arșiței necruțătoare din ultimii ani. Am discutat în una dintre zilele de august cu Dumitru la el acasă despre multe aspecte ale vieții sale, despre sat și oamenii localității noastre, despre vremuri de restriște, dar și cele mai senine, într-un cuvânt, despre ceea ce alcătuiește esența, rostul existenței omului pe Pământ.

pentru clasa întâi. „Măi băiețele, de mâine ești elev”, mi-a zis.

Erau două clase de-a întâia. I-a avut drept colegi pe Gheorghe Stratu, Semion Cojușneanu, Ion Dumitru Popa, Ioana Donos, Parascovia Brădescu. Era cam măruntel Dumitru, dar iute de picior. Îi plăceau alergările pe terenul școlii vechi din centrul satului, străjuit de un păr rotat și stufos, cu fructe coapte ce tocmai se topeau în gură. Învățătoarea de educație fizică (dar și de limba franceză), Xenia Ivanovna, avea cam pică pe el, căci o întrecea la fugă. La fel și Mișa Căpățină, un amic de-al lui Dumitru, pe care îl întrecea mereu, și care i-a zis, întâlnindu-se deunăzi, mai în glumă, mai în serios: „Și acum mi-i ciudă, Dumitru, că nu te puteam întrece.”

Forța exemplului demn de urmat

În anul 1952 Dumitru Popa a absolvit școala de seară de șapte clase. A obținut documentul corespunzător. Ziua la prășit, seara la sport. Sportul, de fapt, l-a însoțit pretutindeni în viață, juca fotbal în echipa satului la întâietatea raionului. Participa cu succes la competiții raionale, dar și republicane printre recruți. Sărea în lungime la șase metri fix. În 1962 a fost luat la armată. Serviciul militar de trei ani l-a efectuat pe aerodromul „Cikalov” din orașelul cu același nume din regiunea Moscova. Acest răstimp a fost un bun prilej pentru tânărul ostaș să-și cizeleze măiestria sportivă, să devină un atlet multilateral dezvoltat. Era atacant în echipa de fotbal a unității sale, cu care ocupa locuri de frunte pe întregul raion Cikalov. Urca pe podiumul de premiere la alergări

pe toate distanțele scurte de la 100 până la 800 de metri. Și-a pus schiurile pentru întâia oară și după o lună de antrenamente le-a îmblânzit. A îndeplinit categoria a doua seniori. În scurt timp, a reușit să-i întrecă pe toți colegii de armată cu un stagiul solid în acest sport.

Și-a făcut prieteni noi, printre care Ion Rusu din Biești, Orhei, cu

care menține și astăzi o legătură de suflet. A revenit acasă în 1965. A urmat cursuri de electrician în satul Corbu, Dondușeni. Din 1966 și până la desființarea sovhozului „Codru nou” a lucrat în domeniul respectiv. Nici de sport nu s-a îndepărtat. Dimpotrivă, tot ce a acumulat anterior a început să implementeze cu alți tineri din generația atinsă de pârjolul războiului în satul natal. Au construit primul stadion de fotbal în valea Răutului, cu respectarea tuturor rigorilor fotbalistice. Au aprins scânteia, pasiunea pentru fotbal, în special, și sport, în

general, în rândul copiilor. Aceștia, elevi fiind, asistau nu numai la meciurile oficiale, dar și în cadrul antrenamentelor desfășurate pe parcursul săptămânii. Zeci de copii luptau să returneze primii mingile ieșite în afara terenului. Iar cei mai buni, cu vremea, erau cooptați în echipa de bază. Astfel, câteva generații întregi de tineri fotbaliști au devenit sportivi veritabili. Veteranii, prin grija lor, au asigurat continuitatea și dezvoltarea acestui sport în satul natal. Ei au creat o echipă tare de fotbal, din care făceau parte Mișa Șova, Dumitru Popa, Zaharia Căpățină, Nistor Tacu, Anton Chiochioros, Gicu Stratu, Ilie Oxenti, atrăgând pe parcurs alți tineri, precum Pavel Marandici, Mihail Sidor Popa, Mihail Vasile Popa, Fedea Dabija, Anton și Andrei Popa – frații lui Dumitru. Deci, este vorba de o dinastie fotbalistică. Dumitru Popa a fost și un bun atlet, după cum am remarcat deja. Acoperea suta de metri în 11,6 secunde. Iar fotografia sa a înfrumusețat ani la rând Panoul raional al celor mai buni sportivi.

O altă mare pasiune a lui a fost și este muzica de fanfară. A cântat la bas în fanfara colhozului „Drumul nou”, dirijor Nicolai Samoilo Munteanu. Din ea mai făceau parte, între alții, Mișa Șova, Nistor Tacu, Anton Chiochioros, Grișa Maxian... Ei îmbinau de minune sportul cu muzica. Jucau prima repriză a meciului cu echipa oaspete, ca în pauză să pună mâna pe instrumentele muzicale spre a îndemna tineretului spectator să se avânte într-o horă sau sârbă. Era un spectacol fermecător, de neuitat!

Ca să întregim portretul lui Dumitru Popa, unul și așa complet, vom remarca că dânsul

nu numai că s-a aflat mereu în lucru pe stâlpi de electricitate, la înălțime, asigurând lumina în casele oamenilor, dar și la adâncime, în inima pământului, unde împreună cu Veniamin Tacu a ridicat pereții din piatră a 23 de fântâni (câte 2-3 pe iarnă), aprovizionând consătenii cu apă limpede și răcoritoare.

Viță de veritabil gospodar

Dragostea pentru tot ce e frumos și durabil l-a însoțit și îl însoțește mereu pe Dumitru, iar legământul față de pământ, familie, față de oamenii de omenie, fiorul față de sport, unul netrecător, i-au adus respectul nu doar al celor șase copii ai săi, pe care i-a crescut cu mult drag împreună cu soția Tamara și pe care i-au pus la cale, ci și stima tuturor consătenilor. Ca și părinții săi, Dumitru a creat o familie mare și unită din șase copii, cu toții rămași acasă, în Moldova. Acum octogenarul se bucură și de nepoții săi.

...M-am ridicat recent la „fazendele” sătenilor, cum spun băștinașii loturilor de 10 ari ce le-au fost repartizate cu ani în urmă și plantate, în marea lor majoritate, cu viță-de-vie. Cele 10 rânduri ale lui Dumitru Popa, străjuite de un adăpost contra ploilor, au fost deja culese. Lotul este exemplar îngrijit, lucrat. Pământul este afânat. Nici zare de buruiene. Se vede că nu a fost prășit o singură dată, ci mai degrabă de 4-6 ori pe sezon. „Om bătrân cum sunt, mi-ar fi totuși rușine ca via să zacă în paragină”, mi-a spus el la despărțire cu modestia care îl caracterizează.

...Aparent, Dumitru este un om simplu de la sat. Dar unul care își închină toate puterile și dragostea pământului natal, fiindcă de mic a înțeles că mai scump decât pământul nimic nu este pe lumea aceasta. Pământul și sportul de care este legat cu numeroase fire. Mărturie în acest sens e și prezența sa la toate competițiile sportive desfășurate acasă. Nu ne rămâne decât să-i dorim lui Dumitru Popa mulți ani și de acum înainte, toți plini de rod și voie bună, multă sănătate și bucurii de la copii și numeroșii săi nepoți.

Pavel BRĂDESCU

Teodor Cotelnic – reputat lingvist și cadru didactic de excepție

Teodor Cotelnic a făcut parte din pleiada de cercetători considerați patriarhi ai lingvisticii basarabene. A studiat fenomenele de limbă din perspectivă teoretică, fără însă a scăpa din vedere și problema normei literare. Deși a activat într-o perioadă în care știința filologică de la noi era subordonată ideologic autorităților sovietice, a știut să găsească modalitatea de a spune adevărul, fără a se închina în fața celor care se credeau stăpâni. Născut într-o familie de țărani harnici din comuna Volintiri, județul Cetatea-Albă, România, Teodor Cotelnic a urmat cursurile școlii medii din satul natal. În 1951 este admis la Facultatea de Istorie și Filologie a Universității de Stat din Moldova.

După finalizarea studiilor universitare își începe activitatea de muncă în calitate de profesor la școala medie din satul Săiți (Căușeni). După doi ani de profesorat este angajat, în toamna anului 1958, la sectorul de limbă literară contemporană al Institutului de Limbă și Literatură al Academiei de Științe a Moldovei (actualmente Institutul de Filologie Română „B. Petriceicu-Hasdeu”). Aici parcurge toate etapele avansării profesionale: de la laborant superior la cercetător științific principal și șef al sectorului de gramatică. În anul 1968 obține titlul de doctor în filologie, beneficiind de coordonarea academicianului Nicolae Corlăteanu, și în anul 1990 susține teza de doctor habilitat. Spiritul iscoditor și marea putere de muncă au făcut ca cercetătorul Teodor Cotelnic să cuprindă în sfera intereselor sale de cercetare diverse domenii, reușind să se afirme în fiecare dintre ele prin lucrări de o evidentă valoare științifică. Sfera activității sale științifice este deosebit de largă: gramatică, stilistică, lexicologie și lexicografie, istoria limbii literare, sociolingvistică, cultivarea limbii, ortografie și ortoepie. Lucrările elaborate au tratat de multe ori subiecte mai puțin studiate din punct de vedere teoretic în lingvistica română. Trebuie relevată activitatea științifică îndelungată, munca devotată și conștiincioasă, nivelul înalt al studiilor, precum și dragostea pentru îndrumarea tinerelor cadre de cercetare.

Un prim și cel mai important domeniu de cercetare al doctorului habilitat Teodor Cotelnic este gramatica limbii române.

Fenomenul care l-a preocupat în mod special este conversiunea unităților lexicale. Aflat la hotarul dintre lexic și morfosintaxă și realizat prin mijloace gramaticale, procedeul în cauză presupune trecerea unui cuvânt de la o parte de vorbire la alta. Acestui fenomen îi sunt consacrate două dintre monografiile care ocupă un loc aparte între studiile teoretice ale autorului: „Adverbializarea numelui” (1964) și „Conversia unităților lexicale” (1980). Fiind rodul unei activități de mai mulți ani, lucrarea cu titlul „Conversia unităților lexicale” reprezintă o contribuție importantă la analiza

acestui fenomen extrem de complex, în cadrul căruia se manifestă plener relația dintre semantica și morfosintaxa părților de vorbire. Bazându-se pe o amplă și diversă bibliografie, cercetătorul a supus unei analize minuțioase atât mijloacele morfologice și sintactice care asigură procesul de conversiune, cât și modificările de ordin structural și semantic suportate de unitățile implicate în procesul dat. Pe lângă aceste studii monografice, care prezintă o sinteză amplă a fenomenului conversiunii în limba română, au fost publicate numeroase alte articole științifice. Cercetarea și explicarea conversiunii unităților lexicale face posibilă o înțelegere mai clară atât a sistemului lingvistic, cât și a mecanismului de funcționare a limbii. Stăpânit de dorința firească de a înțelege și a explica structura și legile esențiale ale funcționării limbii române, cercetătorul a analizat stăruitor o serie de fenomene care țin de cele trei niveluri de bază ale limbii române. Astfel, printre publicațiile apărute în revistele de specialitate și în diverse culegeri tematice întâlnim studii care tratează probleme de lexicologie, morfologie, sintaxă.

Stilistica limbii române este un alt domeniu care a făcut parte din sfera de interese ale lingvistului Teodor Cotelnic.

Rezultatele cercetărilor care au vizat acest aspect al limbii și-au găsit reflectare în capitolele publicate în lucrările colective: „Varietăți funcțional-stilistice ale limbii moldovenești” (1984) și „Capitole de stilistică” (1990).

Activitatea cercetătorului Teodor Cotelnic este marcată și prin realizări notorii în domeniul lexicografiei.

A participat, alături de alți lexicografi, la elaborarea mai multor dicționare – de diferite tipuri: ortografice, explicative, terminologice, bilingve – care sunt de un real folos tuturor celor care vorbesc și scriu românește: Dicționar ortografic cu elemente de ortoepie și morfologie (1991), Dicționar explicativ uzual al limbii române (1999), Dicționar ortografic românesc (2000), Dicționar român-rus (2001), Dicționar juridic rus-român (trei ediții, ultima

fiind cea din 2001). A participat de asemenea la elaborarea Dicționarului de formare a cuvintelor limbii române, coordonat de Nicolae Raevschi, lucrare care a fost realizată în colaborare cu lingviști de la Institutul de Lingvistică de la București și care deocamdată nu a văzut lumina tiparului.

Din sfera preocupărilor constante ale doctorului habilitat T. Cotelnic a făcut parte și cercetarea istoriei limbii literare.

Numeroase studii cu această tematică, apărute sub formă de articole, relevă contribuția cărturarilor și a scriitorilor clasici (Varlaam, D. Cantemir, C. Stamat, Gh. Asachi, C. Negruzzi, M. Kogălniceanu, V. jAlecsandri, M. Eminescu etc.) la constituirea și dezvoltarea limbii române ca limbă literară. Cea mai importantă realizare din acest domeniu este participarea la scrierea lucrării colective „Capitole din istoria limbii literare moldovenești” (1970).

Un alt domeniu căruia cercetătorul Teodor Cotelnic i-a acordat o atenție sporită este sociolingvistica.

Printre aspectele din această sferă, care l-au preocupat în mod deosebit, se numără cele legate de situația limbii române la est de Prut, începând cu sec. al XIX-lea și până în zilele noastre. Studiile din acest domeniu, publicate de-a lungul timpului în reviste de specialitate sau prezentate în cadrul unor manifestări științifice, au fost incluse în culegerea „Pagini de sociolingvistică” (2017). Dintre problemele abordate sunt de menționat următoarele: procesul de rusificare și deznaționalizare a Basarabiei sub dominația țaristă, reconstituirea contextului istoric în care a fost inventată și răspândită teoria celor două limbi est-romane, impunerea forțată a limbii moldovenești în RSSM, concurența limbilor vorbite și

bilingvismul în Republica Moldova, legislația lingvistică și funcționarea ei, situația sociolingvistică și politica lingvistică din Transnistria etc. Prin conținutul lor, studiile care se referă la etapa actuală au o importanță deosebită pentru înțelegerea adecvată a situației actuale, având, în același timp, o aplicabilitate practică directă: ele furnizează date relevante pentru găsirea unor forme corecte și echitabile de planificare lingvistică. În plus, pentru multe dintre studiile din domeniul dat este caracteristic faptul că nu se limitează la o simplă constatare a stărilor de lucruri din sfera sociolingvistică. În ele se conțin și propuneri concrete privind soluționarea problemelor de importanță fundamentală pentru promovarea limbii române ca limbă oficială a statului.

Teodor Cotelnic s-a făcut cunoscut nu doar ca un cercetător pasionat de elaborarea studiilor teoretice, a muncit, de asemenea, la scrierea unor lucrări cu caracter practic, utile celor ce își doresc să studieze limba română atât ca limbă maternă, cât și ca limbă străină.

Printre acestea sunt de menționat: „Limba moldovenească contemporană. Fonetica. Morfologia” (1970), „Gramatica uzuală a limbii române” (2000), „Ghid de conversație rus-român” (2000). În același timp, lingvistul Teodor Cotelnic s-a manifestat și ca un promotor neobosit al graiului străbun, publicând materiale al căror scop este propagarea normelor limbii literare. O lucrare, realizată în colaborare cu alți colegi de la sectorul de gramatică, menită să contribuie la însușirea scrierii și pronunțării literare, este îndreptarul „Norme ortografice, ortoepice și de punctuație ale limbii române” (1991). Sunt de menționat de asemenea articolele incluse în cele 13 fascicule de cultivare a limbii editate la academie, dar și numeroase articole din ziare și reviste, prin care analizează și explică aspectele greșite în utilizarea orală sau scrisă a limbii române de la noi. În cei peste 60 de ani de activitate în domeniul cercetării, Teodor Cotelnic a publicat peste 200 de studii științifice, dintre care 25 de cărți (2 monografii, 2 culegeri de articole ca unic autor, 9 lucrări colective, 6 dicționare, 6 manuale și ghiduri). A participat cu rapoarte și comunicări la peste 40 de conferințe științifice naționale și internaționale.

Nu mai puțin rodnică a fost și activitatea didactică a doctorului habilitat T. Cotelnic.

Mulți ani a activat, prin cum, în învățământul superior, a ținut cursuri pentru profesorii din învățământul liceal. Începând cu anul 1999, după câteva decenii de muncă în sfera cercetării, se dedică în întregime activității didactice în învățământul superior, funcționând în calitate de profesor la Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău. Ca profesor universitar, a predat o serie de discipline importante pentru studenții filologi atât la ciclul licență (Introducere în lingvistică, Lingvistică generală, Limba latină, Metode și tehnici de cercetare), cât și la masterat (Școli și curente lingvistice, Filozofia cercetării etc.). Pe parcursul întregii sale vieți Teodor Cotelnic a fost implicat în procesul de pregătire a cadrelor științifice. A coordonat două teze de doctorat și a îndrumat mai mulți studenți de la filologie în procesul de elaborare a tezei de licență și de masterat. A contribuit în modul cel mai direct la procesul de pregătire a cercetătorilor lingviști, participând în calitate de referent oficial la susținerea a peste 30 de teze de doctorat.

În anii de renaștere națională, omul de știință Teodor Cotelnic s-a manifestat ca un luptător activ.

A contribuit prin publicațiile din presă la propagarea adevărului științific privind denumirea corectă a limbii române și militând, alături de toți oamenii de bună-credință, pentru repunerea în drepturi a limbii române și a alfabetului latin în spațiul de la est de Prut. Este unul dintre semnatarii apelului adresat Comisiei interdepartamentale pentru studierea istoriei și problemelor dezvoltării limbii române din RSSM, publicat la 17 septembrie 1988 în ziarul „Învățământul public”, apel cunoscut drept „Scrisoarea celor 66”. A lucrat până în ultimele clipe ale vieții. Cea din urmă lucrare publicată a fost culegerea „Articole și studii de lingvistică” (2019). Avea pe masa de lucru o altă lucrare care trata probleme de ortografie și ortoepie. Viața însă nu i-a mai dat răgazul să o finalizeze. Prin tot ce a realizat ca lingvist care s-a dedicat cu pasiune și competență studiului și promovării limbii române, Teodor Cotelnic va rămâne în amintirea noastră un model de vocație și de devotament față de limbă și neam.

Colegiul de redacție al revistei „Philologia”

Călătorie în universul literar al poetului Traian Vasilcău

„Carte frumoasă, cinste cui te-a scris?” (T.Arghezi) și te-a făcut să ajungi la bibliotecă. Aici nouă, bibliotecarilor, ne revine nobila misiune de a promova cartea, pentru a fi savurată de cât mai mulți cititori. Acestora, deseori impresionați de operele citite, le apare dorința de a discuta și cu autorul. Iată de ce noi, bibliotecarii, organizăm întâlnirile cititorilor cu scriitorii care, de obicei, se transformă în adevărate sărbători pentru ei.

Cine sunt beneficiarii acestor unice sărbători?

Și copiii, și scriitorii, cărora cititorii, prin modul lor de a memora și exprima cele citite, le dau un puternic imbold de a mai scrie.

Fiecare întâlnire își are rostul ei, mai ales când aceasta are loc într-o bibliotecă.

O mândrie pentru Centrul Academic Internațional „Mihai Eminescu”(CAIME) este prezența în echipă și a doi scriitori: Ștefan Sofronovici și Traian Vasilcău. Ultimul e cercetător științific, autor prolific (are 87 de cărți în palmare!), mai recent și

diacon al Mitropoliei Basarabiei, făcându-și studiile, concomitent, la Facultățile de Teologie din București și Iași.

Până a pleca în vacanța de toamnă, elevii clasei a III-a „A”, învățăceii doamnei Stela Chicerman de la Gimnaziul „Nicolae Haralampie Costin”, au avut parte de o întâlnire impresionantă la Centrul Academic Internațional „Mihai Eminescu” cu scriitorul Traian Vasilcău. De această dată am mers după un alt scenariu. Copiii au învățat poeziile scrise de autor, apoi, ținând cont de mesajul textual, i-au adresat numeroase întrebări.

Trebuie să menționăm, în mod deosebit, prestația artistică a elevilor, care ne-au demonstrat ferm că își fac studiile într-o clasă cu profil teatral. Poeziile recitate au fost selectate din cele patru cărți pentru copii ale lui Traian Vasilcău, semnate Traianus: „Cerule scris cu stele” (2001), „Ciocârliă cântă fără tălmăcirii” (2007), „Ziua poznelor frumoase” (1999), „Din cartea copilăriei” (2008).

Au fost recitate poeziile „Prefață”, „Povestea unei școli”, „Ziua poznelor frumoase”, „Poem de cer”, „Din câmp cu

tata”, „Cartea Eminescu”, „Graiul”, „Credință”, „Postfață”, „Fabulă cu Oachi”, „Melcul”, „Papagal neordinar”, „Lecție de demnitate” și „Povestea vacanței”.

Copiii, curioși din cale afară, i-au adresat autorului întrebări foarte bine gândite și formulate. Printre ele au fost și întrebări de felul: „Ce înseamnă biblioteca pentru Dumneavoastră?”, „Care a fost obiectul preferat la școala din sat?”, „Ce pozne făceați în copilă-

rie?”, „Prin ce era mai altfel satul Dumneavoastră de baștină?”, „Vă inspirați sau v-ați inspirat din poeziile poetului Mihai Eminescu?”, „Ce sărbătoare vă place cel mai mult dintre toate?”, „Ce limbi străine cunoașteți și ce limbi noi studiați acum?”, „Ce limbi ar trebui să studiem noi, acum și în viitor?”.

Apoi copiii l-au rugat, în cor, pe Traian Vasilcău să le explice „Lecția de demnitate”, ca să știe ce înseamnă a avea demnitate în milenul III.

Au aflat răspuns, rămânând profund impresionați și de felul cum autorul își recită propriile poezii.

Fiind în ajunul vacanței de toamnă, elevii i-au solicitat scriitorului niște sfaturi pentru a-și petrece vacanța cât mai interesant și util. Aici ei au aflat că scriitorul, fiind copil, prefera să citească mult, cu sacii, vorba lui, și era cel mai activ cititor din satul Vișoara.

făceau ochi dulci vișoreanului Traian Vasilcău.

Acesta le-a mai spus copiilor cum îi îmbuna pe grănicerii ruși din spatele hotarului de sarmă ghimpată, cu nuci și vin, ca să-i împrumute binocul color, să vadă copiii și frumusețea României de peste Prutul care curgea în grădina casei lui părintești. A povestit și cum a confecționat un zmeu de hârtie, pe care a ticluit o scrisoare pentru copiii din Mitocul Botoșanilor, dar la care n-a mai primit niciun răspuns.

S-a referit și la dragostea lui pentru pisici și cățeluși, despre cum a salvat, prin rugăciunile adresate Domnului, o pisică din cuptorul încins, după o zi și o noapte de plâns.

La sfârșitul sărbătorii, poetul i-a sfătuit pe elevi să citească în vacanță cât mai mult, deoarece cartea este cel mai fidel prieten, iar citind îți creștii, zi de zi, Sufletul, care este mult mai important decât trupul uman.

Ca amintire a acestui eveniment, Traian Vasilcău (Traianus) le-a dăruit tuturor copiilor cartea sa de vizită, pe care le-a lăsat cu mare drag autografe.

Copiii, fericiți, s-au fotografiat cu scriitorul și au plecat acasă, gândind să urmeze, pas cu pas, toate îndemnulile primite în acea zi!

Natalia CORGHENEA,
șef serviciu CAIME

CFCL susține managementul calității la CEMF „Raisa Pacalo”

Centrul Republican de Dezvoltare a Învățământului Profesional (CRDÎP), parte a Centrului de Formare Continuă și Leadership al Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, a organizat, în perioada 29 - 31 octombrie 2024, un program de formare profesională continuă pentru cadrele didactice din Centrul de Excelență în Medicină și Farmacie „Raisa Pacalo”. Programul „Aspecte ale managementului calității în cadrul instituțiilor VET” a avut drept scop consolidarea competențelor cadrelor didactice implicate în educația profesională tehnică.

Deschiderea sesiunii de formare a avut loc la sediul CEMF, unde formatorii au avut ocazia să viziteze laboratoarele și sălile dotate cu tehnologie modernă și mulaje, esențiale pentru pregătirea profesioniștilor din domeniul medical. Ulterior, Octavian Vasilache, șeful CRDÎP, a prezentat informații fundamentale despre managementul calității, concentrându-se pe elementele esențiale din instituțiile de învățământ profesional. Discuția a vizat, de asemenea, principiile fundamentale ale calității și factorii care influențează educația, oferind participanților o bază teoretică solidă. În a doua zi a

programului, Elena Boaghi, șef al Comisiei de Evaluare Internă a Asigurării Calității de la Colegiul „Alexei Mateevici”, a împărtășit experiența sa practică printr-o

discuție interactivă despre implementarea calității în educație. Participanții au avut ocazia să compare practici și să înțeleagă importanța evaluării cadrelor didactice prin feedbackul elevilor. Dna E. Boaghi a făcut referire la documentele reglatorii și la elementele esențiale ale sistemului de management al calității, evidențiind măsurile necesare pentru creșterea satisfacției beneficiarilor.

Dr. Natalia Melnic, lector universitar, a susținut o sesiune dedicată managementului timpului, abordând atât cadrul teoretic, cât și tehnicile de gestionare

a timpului. Aceasta a implicat participanții în exerciții practice menite să le conștientizeze eficiența utilizării timpului. Doamna Natalia Melnic a subliniat importanța unei gestionări eficiente a timpului în educație, evidențiind cum aceasta poate contribui la îmbunătățirea performanțelor cadrelor didactice și ale elevilor. A prezentat studii de caz relevante și exemple concrete de aplicare a diverselor tehnici în activitatea didactică. Participanții au apreciat oportunitatea de a învăța metode utile și aplicabile în activitățile lor zilnice, contribuind astfel la o organi-

zare mai eficientă a orelor de curs și la creșterea calității procesului educațional.

Programul a continuat în a treia zi cu o discuție moderată de Octavian Vasilache despre importanța planului de dezvoltare strategică în instituțiile VET, subliniind necesitatea implicării elevilor în acest proces. Acesta a prezentat exemple de bune practici în implementarea acestor planuri și a discutat despre modul în care feedbackul din partea elevilor poate îmbunătăți calitatea educației și managementul instituțional. De asemenea, a abordat strategii pentru integrarea viziunii și misiunii instituției în planurile de dezvoltare, evidențiind faptul că o abordare colaborativă și participativă este esențială pentru succesul inițiativelor de dezvoltare.

Acest program reprezintă un pas semnificativ în sprijinul dezvoltării profesionale continue a cadrelor didactice și în asigurarea unei educații de calitate în domeniul VET, demonstrând angajamentul CFCL față de excelență și inovație în educație.

Dumitru Matcovschi: „Mă știu trist ca o baladă” de la naștere

Tatiana BUTNARU,
doctor în filologie,
Institutul de Filologie
Română „B. P. -Hasdeu”

„Coborator din dor și suferință”, eroul liric al poeziei lui Dumitru Matcovschi se identifică cu lumina launtrică a sensibilității sale artistice, pentru a exprima „stări sufletești românești” (L. Blaga), a cinsti strămoșii, baștina, părinții. Poetul este copleșit de cântecele de acasă, la care revine în permanență, ca să exprime cu deplină certitudine un crez poetic major, rostit cu demnitate, în stilul rapsodului popular „mă știu trist ca o baladă”, o stare sufletească specifică, care se manifestă prin lirismul confesiunilor sale artistice, prin sugestivitate lirică și discernământ. Din această ambivalență estetică survin rugăciunile sale pentru plai, meleag și iubire, care în viziunea artistică a poetului vor atinge dimensiunile baladescului. Astfel, Dumitru Matcovschi vorbește prin gura *Mioriței* și a *Meșterului Manole*:

„Limba maternă, floare eternă
De busuioc și de dor -
Dor de țărîne, de doine bătrâne,
De freamătul codrilor”.

(Limba maternă)

Versurile depășesc conturul unei simple mărturisiri, relevă o profesiune de credință, de unde receptăm un dor nesfârșit de viață, un crez filosofic rostit cu demnitate și convingere, ceea ce-i permite autorului să „mioritizeze” nu numai împrejurările ce alcătuiesc un orizont spațial de existență, dar, mai ales, să sacralizeze sentimentele, trăirile omenești, să esențializeze filosofia spiritului popular în dimensiunile arhetipale ale tradiției autohtone. Poetul invocă plaiul, meleagul natal, adică „sfintele țărîne”, ca să mențină sufletul contemporanilor în sfera de semnificație a valorilor sacre și a receptivității mitice, pentru a promova tradițiile multiseculare ale popoului, perpetuate prin timpuri și generații. Eul liric al creației lui Dumitru Matcovschi are „rădăcini de nuc mănunchi”, avem în vedere legătura omului cu pământul, cu baștina, exprimă nostalgia vetrei părintești, spiritul de rezistență, de dăinuire a neamului. În ultimă instanță, acestea sunt „rădăcinile” care într-un fel leagă toate generațiile, ce s-au perindat prin negura timpului, ne amintesc de strămoși, de chipul mamei aplecată peste cumpăna de la fântână, în unduirea melancolică a nukului, crescut în pragul casei părintești, o imagine de o interiorizare lirică specifică, redată prin acordurile domoale ale melosului popular:

„Avem un nuc și-i verde,
În pragul casei crește,
Cu nucul nu ne pierdem,
De moarte ne păzește”.

Pornind de la sensibilizarea estetică în relevarea frumuseților scriptoare ale universului, scriitorii și zeciști, în același timp și Dumitru Matcovschi, vor pune un accent mai pronunțat pe semnificația metaforică a unor imagini artistice de sorginte arhetipală, ceea ce le va permite deschiderea unor noi orizonturi de poezie în spiritualitatea românească. Autorul poetizează „o țară a dorului”, unde „ca într-o baladă” readuce în lumină casa părintească „cu bob de grâu

și strop de rouă”. Poetul utilizează niște imagini de factură baladescă, pentru a invoca sfânta dragoste de țară, el cântă cu demnitate bărbătească „străbunul pământ” „crescut în suflet”, din care răsare spicul de grâu și lumina dorului de țară:

„Crescut în suflet un pământ,
Cel mai frumos pământ din lume,
Cu veșnic dor, cu dulce nume,
Ca un lucefăr luminând-
Crescut în suflet un pământ”.

(Crescut în suflet)

Melodicitatea versului, claritatea, profunzimea exprimării determină orientarea spre orizonturile liricii populare, unde dragostea de meleag depășește cadrul vizionar al unei simple mărturisiri, înclină spre o vibrație lirică copleșitoare. Văzut stilistic, motivul dorului de plai transpare drept o stare pleni-potențiară, care însuflețește virtuțile creatoare ale omului, îi inspiră optimism și sete de viață, confirmă tendința lui nemijlocită de a se desăvârși prin dragoste și crezământ. Similitudinile artistice, stilizate după modelul popular, sunt aprofundate de sursele de inspirație mitico-folclorice. Dumitru Matcovschi cântă sfânta dragoste de țară și asemenea poetului anonim o încadrează în intimitatea firească a sentimentului trăit.

De aici survine și dorul de viață, concretizat prin dorul de codru, „de-o frunză verde”, ceea ce înseamnă pentru eroul lui Matcovschi a doini la nesfârșit, pentru a-și confirma existența, chezașia, vitalitatea, a venera înaintașii, a iubi meleagul. Metaforele revărsate în ritm de odă ne duc în preajma unui cântec continuu al sufletului, izvorit din deplina îngemănare cu ființa Patriei, cu frumusețea strădaniei umane, a unei etnie multiseculare zămislite în pledoariile sale poetice. Este vorba despre o operă cu un larg spectru de expresie, ce vibrează de la rugăciune spre o evocare patetică a unor probleme majore din viața contemporanilor, determină eul liric al poetului spre o reconfortare spirituală, pentru a cânta și a plânge în conformitate cu vibrațiile unui temperament artistic viguros, receptiv la neliniștile contemporaneității:

„Aici suntem o soartă
cu dorul și ogorul,
Cu Nistrul și cu Prutul,
cu lutul și izvorul:
ne-adună grămăjoară,
acasă ne adună,
obârșia primară
și datina străbună”.

(Basarabia)

Nostalgia poetului survine dintr-o stare de neliniște launtrică, pe care o încearcă eroul liric într-un moment de intensă trăire sufletească. Starea de dor echivalează cu necesitatea regăsirii spirituale prin involburările timpului mitic, înseamnă aprofundarea ideii de țară și neam, este un loc cu nume sfânt, unde „trăit-am ultima iubire! Pe-acest pământ! Pe-acest pământ!” (Leonida Lari).

Dumitru Matcovschi oferă o cheie de deschidere și receptare a unui autentic univers de valori. Autorul raportează sentimentele trăite la evenimentele dramatice ale epocii, contribuind la redimensionarea din interior a idealurilor contemporaneității, în felul acesta poetul devenind un simbol al luptei de eliberare națională în Basarabia. Orientarea sugestiei poetice are loc din cadrul istoric într-un-

spațiu contemporan, iar metafora dorului mai poate fi raportată și la drama înstrăinării Basarabiei, pentru a genera o poezie misionară:

„Trecută prin foc și prin sabie,
furată, trădată mereu,
ești floare de dor, Basarabie,
ești lacrima neamului meu”.

(Basarabia)

Icoana Basarabiei martire devine laitmotivul mai multor scrieri poetice, iar revenirea la dimensiunile sacre ale dăinuirii neamului se manifestă prin aspirația „spre o cale a mântuirii”, exprimată printr-o stare vibrantă de revigorare sufletească, atât de necesară pentru conaționalii săi, dorind să-i plaseze în sfera resorturilor sacre. În același timp, autorul redă răvârșirea dramatizată a unui cosmos aflat în stare de criză și amortire. „Basarab până la dor”, eroul lui Dumitru Matcovschi își toarnă în cuvinte „oftatul și credința”, devine un apostol al pătimirii noastre, după modelul lui Octavian Goga, dar, în același timp, mai exprimă și sugestia metaforică a reinvierii noastre spirituale spre care aspirăm cu toții. Păstrând prin convenție deschiderea către o problematică socială, discursul poetic este orientat spre niște situații de alternativă, autorul dezvoltă drama existențială a basarabenilor, marcată de teroarea istoriei:

„Dor, mi-e dor, mi-e dor
de-o țară,
Care-a fost și care nu-i,
Neagră pâinea și amară
dincoace de dor de țară,
e pâinea străinului”.

(Frați)

Mesajul comunicat are o semnificație deosebită. Nostalgia sacrală aprofundează o stare de criză și dramatică contemplare launtrică, pe care autorul o depășește prin deschiderea către anumite sensuri majore, prin nevoia de descătușare și revenirea la spațiul sacru al valorilor, acolo unde:

„Frunză de laur bătută în aur
De-un meșter necunoscut.
Vine din vreme și suie-n poeme,
Lângă baladă și rost”.

(Limba maternă)

Este, de fapt, o confesiune de dragoste unde rostul existențial al omului se încadrează în ideea de „spațiu matrice”, ori „spațiu mioritic”, axat pe filonul creativității populare. Dumitru Matcovschi transmite emoțiile afective ale sensibilității sale artistice într-o tonalitate lirică vibrantă, alimentată în

vescență launtrică, de iluminare totală „ca în ziua dintii”. Blagianul „Să fie lumină”, substituit prin formele alegorice ale mitului, se îngemănează într-un fel oarecare cu seninătatea launtrică, pe care o emană versul lui Dumitru Matcovschi în percepția mitico-poetică a lumii:

„Totul s-a luminat,
Totul s-a deșteptat...”

(Numai soarele)

Dumitru Matcovschi depășește asimilarea surselor de inspirație tradițională, schimbând înțeleșurile inițiale ale versurilor și înlocuind semnificațiile imaginilor artistice prin alte nuanțe metaforice. Invocarea luminii, în acest sens, este o deplasare de accent spre nucleul interior al intuiției sale artistice, spre o fenomenologie a spiritului, cu o vastă sferă de cuprindere a identităților existențiale. Marcat într-un fel și de nostalgia trecerii, dorul lui Dumitru Matcovschi este trăit „până la jale”, devine o modalitate de meditație eminesciană, exteriorizată printr-o emanare spirituală a eului poetic cu „sfânta lacrimă pe obraz”. Lacrima plânsă a lui Ion Vinea se risipește în cenușa timpului. Lacrima lui Dumitru Matcovschi stă la hotarul timpului, asemenea astrului ceresc, ca să contempleze dimensiunile eternității, acolo unde:

„Munții s-au prăbușit,
Drumul s-a mai lărgit,
S-au apropiat malurile,
S-au liniștit valurile,
Au scăzut amintirile,
Au crescut cimitirele”.

(Numai soarele)

În acest sens, „emanația material-sufletească” (L. Blaga) a confesiunilor sale lirico-meditative se vor regăsi prin intermediul semnificațiilor simbolice din formula intelectualizată a „dorului-gând” și „dor-căutare”, niște stări sufletești determinate de dezinvoltura romantică a „dorului-vis” ori „dor-cântec”, dor-patimă sufletească, așa cum vom sesiza la lectura mai multor opere artistice.

Prin întreaga sa creație, Dumitru Matcovschi orientează cititorul spre contemplarea unor rosturi filosofice multiple, autorul revindică niște dimensiuni esențiale ale cunoașterii umane prin intermediul unor reprezentări simbolice de viziune. Încântarea în fața lumii se conjugă cu o reverie sufletească, fapt ce-l determină pe autor să se reintegreze într-o atmosferă sacră și, prin succesiunea detaliilor simbolice, să participe la un act solemn de inițiere. Poetul atinge un bilanț al sensibilității sale creatoare, unde în plan simbolic-metaforic are loc o alternare a diferitor secvențe de viață, o identificare sincretică de imagini și viziuni. Opera lui Dumitru Matcovschi rămâne deschisă, pentru a aprofunda o filosofie existențială încadrată într-un grandios spectacol cosmic, a se menține și în continuare în dimensiunile artei veritabile, prin imagini și semnificații artistice de profunzime.

permanență de intuiția populară, dar și de propria sensibilitate scriitoricească.

De subliniat, în viziunea lui Dumitru Matcovschi, că dorul este despovărat de finalitate, poetul își revendică stările sufletești în concordanță cu ambiguitatea existențială și caracterul arhetipal al semnificațiilor exprimate. Odată ce poetul își orientează dorurile în diverse aspecte de viață, în primul rând, vedem o orientare spre evaziunea cosmică a universului, unde se declanșează un spectacol poetic vizionar. Revelația luminii devine un corelativ al dorului și se manifestă prin corespondențe de elemente și entități simbolice, căpătând diferite nuanțe stilistice:

„Lumină divină dorul,
lumină vie,
icoană a sufletului bun la toate,
moștenită din tată în fiu,
trecută prin secole de singurătate”.

(Dor)

Soarele cel Mare, o metaforă arhetipală în scrisul lui Dumitru Matcovschi, are o valoare intertextuală și corespunde unor dimensiuni sufletești de alură mitică, sugerează permanență în schimbare, în marea trecere, scurgere dureasă de timp fără scurgere:

„Numai Soarele-a rămas
Ban de aur până azi,
Sfântă lacrimă pe-obraz.
Numai Soarele cel Mare,
Care apune și răsare
Astfel pentru fiecare”.

(Numai Soarele)

Imaginea „soarelui-lacrimă pe obraz” declanșează o stare de efer-

